

ŠVIETIMAS ŽINIŲ VISUOMENĖJE

Kompiuterinio raštingumo tyrimai Lietuvoje

Alfredas Otas

Kauno technologijos universiteto docentas, daktaras
Kaunas University of Technology,
Assoc. Professor, PhD
Studentų g. 50-210, LT-51368 Kaunas
Tel. (+370 37) 30 03 87, faks. (+370 37) 30 03 90
El. paštas: alfredas.otas@ktu.lt

Eugenijus Telešius

Vilniaus universiteto Kauno humanitarinio fakulteto docentas, daktaras
Vilnius University Kaunas Faculty of Humanities, Assoc. Professor, PhD
Muitinės g. 8, LT-44280 Kaunas,
El. paštas: et@ecd.lt

Vytautas Petrauskas

Kauno technologijos universiteto docentas, daktaras
Kaunas University of Technology, Assoc. Professor, PhD
Studentų g. 50, LT-51368 Kaunas
Tel. (+370 37) 30 03 90, faks. (+370 37) 30 03 90
El. paštas: vypet@soften.ktu.lt

Straipsnyje nagrinėjama Lietuvos piliečių kompiuterinio raštingumo problema. Trumpai pristatoma informacinės visuomenės plėtros Lietuvoje situacija. Pateikiama 2006 metų pabaigoje atlikto visuotinio kompiuterinio raštingumo tyrimo metodika ir analizuojami gauti rezultatai. Aptariamos kompiuterinio raštingumo situacijos kitimo tendencijos, apibendrinant trejų metų tyrimų rezultatus.

Problema

Visuotinės kompiuterizacijos, informacinės visuomenės plėtros ir šalies gyventojų kompiuterinio raštingumo problemos pastaruoju metu gana dažnai atsiduria šalies žiniasklaidos akiratyje. Tai rodo jos aktualumą šiuolaikinės Lietuvos gyvenime.

Kauno technologijos universiteto Kompiuterinio raštingumo centro suburta mokslininkų tyrėjų grupė pirmą kompiuterinio raštingumo būklės Lietuvoje tyrimą atliko 2004 metais. Su tyrimo rezultatais buvo viešai supažindinta Švietimo ir mokslo ministerijoje, „Kompiuterininkų dienų – 2005“ dvyliktojoje tarptautinėje mokslinėje kompiuterininkų konferencijoje (Raštingumas,

2005). Atitinkamai 2005 metų kompiuterinio raštingumo būklės tyrimo rezultatai buvo viešai pristatyti Švietimo ir mokslo ministerijoje. Visa tyrimų medžiaga visuomenei pasiekama internete: http://www.emokykla.lt/lt.php/tyrimai/visuotinis_kompiuterinis_rastingumas/1131. Ataskaitų medžiaga buvo gana plačiai naudojama apžvalginiuose straipsniuose, pagrindžiant kompiuterinio raštingumo mokymų poreikį šalyje.

Trejus metus vykdyta kompiuterinio raštingumo situacijos stebėseną leidžia kiekybiškai įvertinti šalies gyventojų kompiuterinio raštingumo situacijos kaitos procesus, strateginių sprendimų šioje srityje įgyvendinimo rezultatus. Toks kasmetis situacijos įvertinimas, atkreipiant dėmesį

tiesiogiai ir netiesiogiai, tiek į veržlius šalies ekonominius pasikeitimus, tiek į ne mažiau veržlius technologinius pokyčius elektroninėje erdvėje, leidžia gana tiksliai įvertinti situaciją ir tinkamai formuoti naujus sprendimus šioje srityje.

Informacinės visuomenės plėtra Lietuvoje

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 metų birželio 8 dienos nutarimu Nr. 625 patvirtino „Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategiją“ (Informacinė visuomenė, 2005). Dokumente pabrėžiama, kad informacinė visuomenė šalia saugios visuomenės ir konkurencingos ekonomikos yra pirmas iš ilgalaikių valstybės raidos prioritetų, kurie įtvirtinti valstybės plėtros ilgalaikės perspektyvos tikslus apibrėžiančiame dokumente – Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje.

Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategija parengta atsižvelgiant į Europos Bendrijos užsibrėžtus tikslus, įtvirtintus Europos Tarybos dar 2000 metais priimtoje Lisabonos strategijoje, – sukurti Europoje konkurencingą žinių ekonomiką. Strategija remiasi tokia Lietuvos vizija: **„Pažangi informacinė visuomenė, t. y. išsilavinusi ir nuolat besimokanti visuomenė, kurios nariai savo veiklą grindžia informacija, žinojimu ir naujausių technologijų teikiamomis galimybėmis“**. Strategija – tai šešerių metų trukmės planavimo dokumentas, kuriame išdėstyti svarbiausi valstybės siekiai, užtikrinantys informacinės visuomenės plėtrą Lietuvoje. Strategijoje apibrėžta valstybės vizija, prioritetinės kryptys, nustatyti tikslai; numatytas įgyvendinimo ir stebėsenos modelis.

Keturioliktos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006–2008 metų programoje (Programa, 2006) pabrėžiamas siekis ugdyti informacinę visuomenę, sukurti žiniomis grįstą ekonomiką. Nurodoma viena iš esminių inovacinės veiklos ir žiniomis grįstos ekonomikos plėtros sąlygų – informacinių ir ryšių technologijų sklaida.

Tarp Vyriausybės programinių išpareigojimų ketvirtajame skyriuje „Informacinės ir žinių visuomenės plėtros politika“ nurodyta pasiekti:

- kad daugelis Lietuvos gyventojų gebėtų naudotis kompiuteriu;

- kad visos mokyklos turėtų greitaveikią interneto ryšį. Visoje šalies teritorijoje išplėtoti viešųjų interneto prieigos centrų tinklą;
- kad gyventojams ir verslo subjektams internetu būtų teikiamos viešos elektroninės paslaugos.

Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonėse numatyti konkretūs darbai realizuojant programoje nurodytus išpareigojimus. Tarp jų iškeliamą būtinybę įgyvendinti Visuotinio kompiuterinio raštingumo programą, kurią Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino 2004 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. 1176 (Raštingumo programa, 2004). Programa siekiama ugdyti ir plėtoti gyventojų kompiuterinį raštingumą ir iš dalies finansuoti gyventojų kompiuterinio raštingumo mokymus. Švietimo ir mokslo ministro įsakymu patvirtintas **Visuotinio kompiuterinio raštingumo standartas** (Standartas, 2004), kuriuo nustatyti vienodi gyventojų kompiuterinio raštingumo kvalifikacijos reikalavimai ir rekomendacijos, įteisinti kompiuterinio raštingumo patvirtinimo principai. Šiame standarte nustatyti kompiuterinio raštingumo kvalifikaciniai reikalavimai ir rekomendacijos remiasi Europos kompiuterių vartotojo pažymėjimo ECDL programa. Dokumente nurodoma, kad siekiant ugdyti gyventojų kompiuterinį raštingumą negalima pamiršti mokyklų kompiuterizavimo problemos. Rūpinamasi sudaryti sąlygas, kad kiekvienas moksleivis mokykloje įgytų reikiamų informacinių technologijų grindžiamų žinių, pasitelkiant visose mokyklose tam pritaikytas mokymo priemones. Lietuvoje galiojančiuose ir naujai priimtuose dokumentuose pakankamai aiškiai akcentuojama šalies gyventojų kompiuterinio raštingumo svarba, numatomos priemonės aktyvesnei gyventojų veiklai kompiuterinėje erdvėje užtikrinti ir skatinti. Svarbu laiku įgyvendinti numatytas nuostatas ir tai leis tikėtis sėkmingos Lietuvos informacinės visuomenės plėtros rezultatų. Šalies gyventojų kompiuterinis raštingumas – viena pagrindinių šalies informacinės visuomenės plėtros sąlygų.

Europos Parlamento ataskaitoje, skirtoje Europos Komisijos komunikatui apie Europos

informacinės visuomenės ateitį, teigiama, kad „jei neišeisime skaitmeninės takoskyros ir nesuteiksime visiems piliečiams galimybės gauti žinias, jomis naudotis ir dalyvauti jas kuriant, tai nesukursime informacinės ir žinių visuomenės, o ES ištiks kultūrinis ir pramoninis nuosmukis.“

Pastaraisiais metais Lietuvoje vykdamas Europos Sąjungos remiamus projektus, nemažai dėmesio skiriama šalies gyventojų kompiuterinio raštingumo kompetencijai ugdyti, o tai leidžia greičiau įsitraukti į veiklą elektroninėje erdvėje.

Visuotinio kompiuterinio raštingumo tyrimo metodinės ypatybės

Nuolatinė visuotinio kompiuterinio raštingumo situacijos Lietuvoje stebėseną pripažįstama efektyvia ir būtina pažangos vertinimo priemone. Tokia stebėseną buvo vykdoma jau trečius metus iš eilės.

Visuotinio kompiuterinio raštingumo tyrimui pasirinktas šalies gyventojų anketinės apklausos būdas. Apklausiai buvo parengta „Visuotinio kompiuterinio raštingumo tyrimo anketa“. Anketos pavidalas su mažais pakeitimais atitinka 2004 ir 2005 metais naudotą apklausos anketą. Tokį pasirinkimą lemia tyrimui kelta užduotis – palyginti tyrimo rezultatus su 2004 ir 2005 metų tyrimo rezultatais. Anketa gana kompaktiška ir tinka šalies gyventojų apklausai, pagal atsakymus į šios anketos klausimus galima daryti įvairialypę analizę. Kadangi anketa universali ir taikoma visų šalies gyventojų kategorijų apklausai, ji negali būti labai plati ir atsakymai į klausimus privalo būti vertinami vienareikšmiškai.

Anketinė apklausa apėmė ne visą šalies populiaciją, o tik tą dalį, kurią galima apibūdinti „nuo jau aktyvių“ iki „dar aktyvių“ piliečių (aktyvioji arba kuriančioji visuomenės dalis). Pagal Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikiamus duomenis Lietuvoje 2006 metais buvo 3 403 284 gyventojai. Aktyvioji visuomenės dalis apima gyventojus nuo 15 iki 70 metų, kurių Lietuvoje gyvena 2 485 881. Sykiu visi anketinės apklausos rezultatai ir išvados apima mūsų įvardytus potencialiai aktyvius Lietuvos gyventojus.

Anketinė apklausa vykdyta 2006 m. spalio–lapkričio mėnesiais. Tyrimo metu apklausti ir anketas užpildė 1282 Lietuvos gyventojai.

Tyrimui taikyta daugiapakopė atsitiktinė respondentų atranka. Buvo siekiama, kad tyrimas reprezentatyviai ir išsamiai įvertintų visą šalies gyventojų pasiskirstymo situaciją pagal statistiškai svarbius požymius – gyventojų pasiskirstymą pagal gyvenamąją vietą, pagal lytį, pagal amžiaus grupes.

Respondentų sociodemografinių charakteristikų analizė leidžia vertinti atliktos apklausos reprezentatyvumą. Statistikos departamento duomenimis, dabar vyrai sudaro apie 46,62% Lietuvos gyventojų. Respondentų pasiskirstymo nukrypimas yra visiškai mažas – mažiau kaip pusė procento, tai užtikrina gerą tyrimo reprezentatyvumą. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą rodo, kad didmiestis, miestas ir kaimas pasidalijo į tris dalis ir tai atitinka Statistikos departamento duomenis. Tyrime stengtasi ne vien atkartoti realųjį Lietuvos gyventojų pasiskirstymą pagal amžių, bet siekti kuo vienesnių pasiskirstymų amžiaus grupėse, kad jas būtų galima geriau palyginti tarpusavyje.

Specialių veiksmų apklausos metu parenkant respondentus pagal išsilavinimą nebuvo atliekama. Apklausiant stengtasi apimti visas amžiaus grupes, o išankstinių atrankos nuostatų pagal respondentų socialinę padėtį nebuvo. Iš respondentų 13,73% buvo neaktyvių piliečių. Tai bedarbiai ir pensininkai.

Apibendrinant sociodemografines charakteristikas, galima teigti, kad respondentų pasiskirstymai pakankamai tiksliai atkartoja realius Lietuvos gyventojų pasiskirstymus, atspindi Lietuvos gyventojų charakteristikas, o tai leidžia daryti įvairialypę analizę ir patikimas statistines išvadas.

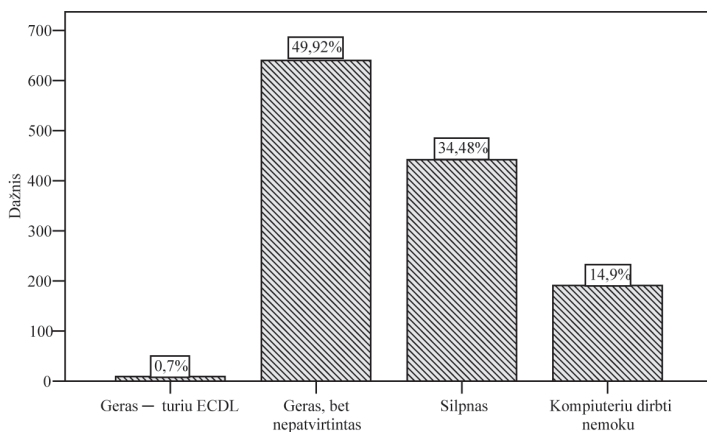
Asmeninio respondentų kompiuterinio raštingumo vertinimas

Nagrinęjant, kaip respondentai vertina savo kompiuterinį raštingumą, būtina pabrėžti:

- Aptariama gyventojų apklausa apima ne visus, o tik potencialiai aktyvius Lietuvos gyventojus.

- Apklausų praktika rodo, kad respondentai pakankamai dažnai save vertina šiek tiek geriau, nei yra iš tikrųjų.
- Tiesmukiškas klausimas, kai reikia įvertinti savo raštingumo lygį, ne visų suprantamas vienodai, todėl atsakymus būtina vertinti derinant su konkrečių gebėjimų vertinimu.
- Visiškai tiksliai įvertinti respondentų gebėjimus būtų galima juos egzaminuojant arba testuojant, bet tai nebuvo šio tyrimo užduotis.

Respondentų atsakymai į anketos klausimą „Įvertinkite savo kompiuterinį raštingumą“ parodyti 1 paveiksle.

1 p a v. Respondentų asmeninio kompiuterinio raštingumo vertinimas

Respondentų atsakymai į klausimą „Įvertinkite savo kompiuterinį raštingumą“ yra gana optimistiški. Paprastas procentinis atsakymų į šį klausimą pasiskirstymas parodytas 1 paveiksle. Apie 0,7 procento respondentų yra patvirtinę savo kompiuterines žinias ECDL pažymėjimu. Tai dar nedidelė gyventojų dalis, tačiau ji nuo 2005 metų tyrimo išaugo maždaug pusantro karto. 14,9% respondentų pripažįsta nemokantys dirbti kompiuteriu. Savo kompiuterinę kompetenciją kaip silpną vertina 34,48% respondentų, kaip gerą – 49,92%, nors neturi oficialaus patvirtinimo. Šio klausimo rezultatus patikslina paskesnio klausimo, kuriame kompiuterinis raštingumas išskleidžiamas į keturias gebėjimų grupes, rezultatai.

Respondentų deklaruojami kompiuterinio raštingumo lygio skirtumai statistiškai reikšmingai koreliuoja su visomis tirtomis sociodemografinėmis charakteristikomis. Gerai savo kompiuterinį raštingumą vertinančių vyrų ir moterų yra beveik po lygiai. Gerokai daugiau moterų savo kompiuterinį raštingumą vertina kaip silpną. Visoje populiacijoje nemokantys dirbti kompiuteriu vyrai sudaro 6,55%, moterys – 8,35% (iš viso 14,9% populiacijoje nemokančių dirbti kompiuteriu).

Respondentų kompiuterinis raštingumas mažėja tiriant didmiestį, miestą ir kaimą. Daug mažiau kaimo gyventojų nurodė, kad jų kompiuterinis raštingumas yra geras, bet nepatvirtintas.

Kompiuterinio raštingumo lygis aukščiausias 18–25 metų amžiaus grupėje, kitose aktyvaus amžiaus grupėse vertinimai gana vienodi ir aiškiai mažesni vyresnio negu 65 metų amžiaus grupėje. Kuo vyresni respondentai, tuo rečiau jie savo kompiuterinį raštingumą vertina kaip gerą – dažniau vertina kaip silpną arba nurodo visai nemokantys dirbti kompiuteriu. Geriausiai savo kompiuterinio raštingumo lygį vertina aukštąjį universitetinį išsilavinimą turintys respondentai. Dažniausiai savo kompiuterinį raštingumą vertino kaip gerą respondentai, turintys nebaigtą aukštąjį (studentai), aukštąjį universitetinį ir vidurinį išsimokslinimą (jie sudarė atitinkamai 15,76%, 10,69% ir 10,35% visų apklaustųjų). Kaip ir 2004 bei 2005 metų tyrimuose, aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą turintys respondentai deklaruoja menkesnį savo kompiuterinį raštingumą.

Septintuoju anketos klausimu respondentams buvo siūloma įvertinti savo gebėjimus dirbti kompiuteriu konkrečius darbus. Šiuo klausimu buvo siekiama patikslinti šeštoju klausimu nustatytus respondentų gebėjimus. Buvo paskaičiuota, ką realiai moka silpnas savo kompiuterinio raštingumo žinias deklaruojantys respondentai, kai

reikia deklaruoti jau konkrečius darbo kompiuteriu gebėjimus.

Visuotiniame kompiuterinio raštingumo standarte kalbama apie minimalų ir bazinį kompiuterinį raštingumą. Minimalus kompiuterinis raštingumas turėtų atitikti minimalias žinias ir įgūdžius atsakant į septyntą anketos klausimą. Rezultatų analizė leidžia tvirtinti, kad ne mažiau kaip 40% silpną kompiuterinio raštingumo lygį deklaruojančių respondentų neturi minimalaus kompiuterinio raštingumo. Tada 1 paveiksle deklaruojamą kompiuterinio raštingumo lygio pasiskirstymą galima interpretuoti taip: minimalų kompiuterinį raštingumą turi apie 20,69% respondentų.

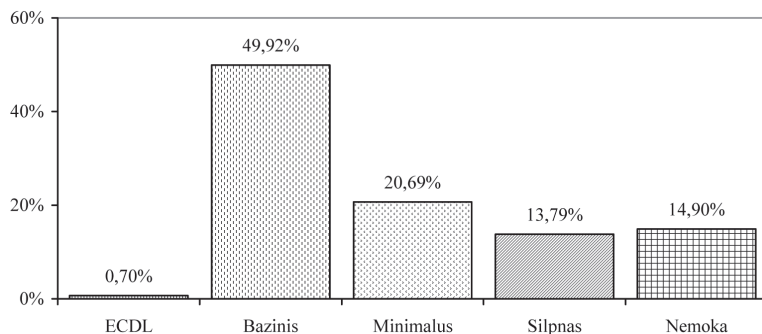
Gerai savo kompiuterinį raštingumą vertinantys respondentai iš esmės turi Visuotiniame

kompiuterinio raštingumo standarte apibrėžtą bazinę kompiuterinio raštingumo kvalifikaciją.

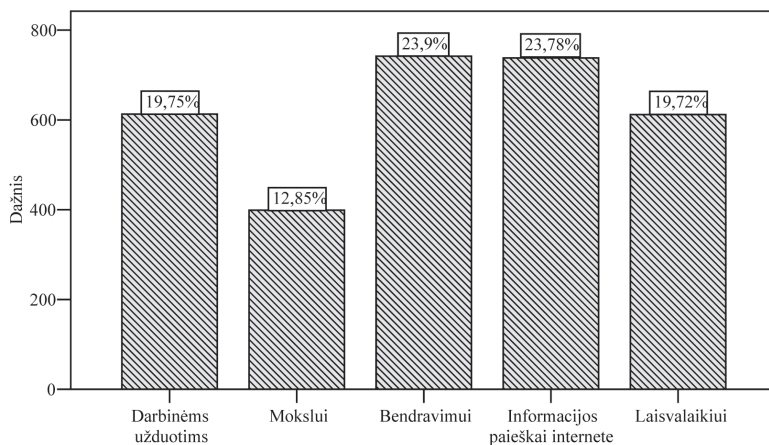
Įvertinant pirmiau pateiktą respondentų deklaruojamą kompiuterinio raštingumo lygį ir konkrečių kompetencijų vertinimus, 1 paveiksle pateiktas paprastas procentinis kompiuterinio raštingumo lygio pasiskirstymo grafikas įgauna 2 paveiksle matomą grafinį vaizdą. Čia 1 paveiksle anksčiau parodytas silpnas raštingumas suskirstytas į minimalų, atitinkantį standarte nustatytą kompetencijos lygį, ir realiai silpną, kuris rodo tik elementariausius kompiuterinio raštingumo įgūdžius. Šiuo tyrimu nustatytą potencialiai aktyvių Lietuvos gyventojų kompiuterinio raštingumo lygį rodo 2 paveikslas.

Straipsnio apimtis neleidžia supažindinti su visais atlikto tyrimo aspektais, todėl toliau pateikiami tik keli, autorių nuomone, svarbesni tyrimo momentai. Paprastas procentinis pasiskirstymas (3 pav.) rodo, kad daugiausia kompiuteris naudojamas bendravimui, informacijos ieškai, darbinėms užduotims ir gerokai mažiau – mokslui. Tai paaiškina tu, kad palyginti nedidelę dalį respondentų sudarė moksleiviai ir studentai.

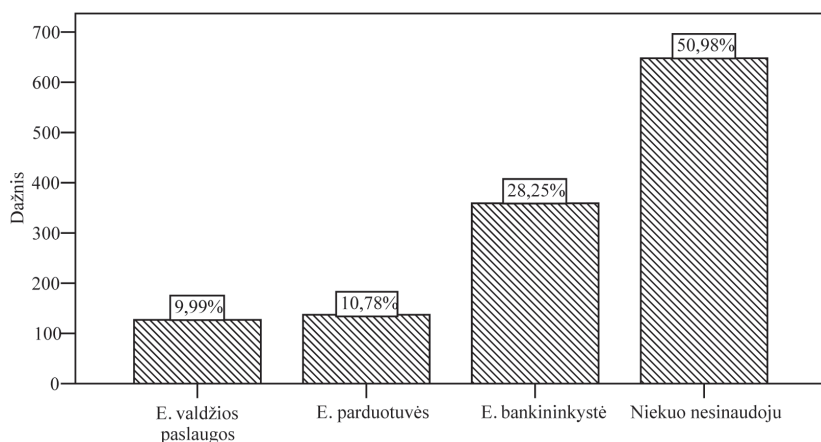
Kompiuterio naudojimo tikslai siejasi su respondentų sociodemografinėmis charakteristikomis. Gana panašioms tikslams kompiuterį naudoja vyrai ir moterys. Gyvenamoji vieta tam turi nedaug įtakos. Kompiuterio naudojimas pagal amžiaus grupes iš esmės skiriasi. Daugiau kompiuterį mokslui pasitelkia jau-

2 p a v. *Potencialiai aktyvių respondentų kompiuterinio raštingumo kvalifikacija*

3 p a v. *Kompiuterio naudojimas*

4 p a v. *Naudojimas elektroninėmis paslaugomis*

nesni respondentai, o su amžiumi naudojimas juo smarkiai mažėja. Mokslui daugiausia kompiuterį naudoja respondentai, turintys nebaigtą aukštąjį išsilavinimą. Kalbant apie informacinės visuomenės plėtros lygį ir tempus, pirmiausia vertinamas elektroninių viešųjų paslaugų teikimo lygis. Vienuoliktą apklausos anketos klausimu „Kokiomis elektroninėmis paslaugomis naudojates“ buvo siekiama nustatyti elektroninių paslaugų populiarumą. Į šį klausimą neatsakė nemokantys dirbti kompiuteriu. Paprastas procentinis pasiskirstymas pateikiamas 4 paveiksle. Jis rodo, kad net 50,98% visų kompiuteriu dirbti mokančių respondentų elektroninėmis paslaugomis visai nesinaudoja.

Dvyliktą apklausos anketos klausimu buvo siekiama nustatyti, kas skatina respondentus įgyti arba kelti savo kompiuterinio raštingumo lygį. Beveik pusė (46,48%) atsakiusiųjų tvirtina, kad pagrindinis akstinas – asmeninis pasiryžimas.

Tenka pripažinti, kad darbdavių keliami kompiuterinio raštingumo kvalifikaciniai reikalavimai darbuotojams dar netapo labai svarbūs ir ne skatina privačių įmonių darbuotojų motyvacijos tobulinti kompiuterinio raštingumo gebėjimus. Valstybės tarnautojams taip dar nėra aiškiai keliamų kompiuterinio raštingumo reikalavimų.

Buvo klausiama, ar siekia respondentai įgyti geresnių darbo kompiuteriu įgūdžių. Nustatyta siekiamybė, bet visas išgales tam

skiria tik 27,38% respondentų. Net 45,01% respondentų pasirinko mažiau įpareigojantį atsakymą – kad sieks esant patogiajai galimybei. 20,51% respondentų neturi motyvacijos, o dar 7,1% mano, kad kursai brangu ir sunku mokytis. Vyrų ir moterų siekiai įgyti geresnį kompiuterinį

raštingumą panašūs. Gana panašūs kursų siekiai skirtingose gyvenamosiose vietose. Darbingo amžiaus respondentų požiūriai į kursus gana vienodi. Pensinio amžiaus žmėnės kompiuterinio raštingumo kursų poreikio beveik neakcentuoja. Intensyviausiai kompiuterinio raštingumo įgūdžius siekia tobulinti nebaigtą aukštąjį išsilavinimą turintys respondentai. Daugiausiai nurodžiusiųjų, jog nesiekia tobulinti įgūdžių, yra aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą turinčių respondentų. Kompiuterinio raštingumo įgūdžių daugiau siekia aktyviai dirbantys respondentai – valstybinių ir privačių įmonių darbuotojai.

Beveik trys ketvirčiai respondentų mano, kad jiems būtų lengviau dirbti kompiuteriu su programine įranga lietuvių kalba. Nepalaikantieji kompiuterinių programų lituanizacijos baiminasi naujų terminų, dažnai blogiau žinomų už angliškuosius, nes angliški terminai jau yra tapę jų kasdienės kalbos žargonu.

Trejų metų kompiuterinio raštingumo situacijos tyrimo rezultatų palyginimas

Įvertinant pastaruosiu metu vykdomus projektus, kurių tikslas – įvairių šalies gyventojų socialinių grupių kompiuterinio raštingumo ugdymas, galima tikėtis spartesnio kompiuterinio raštingumo kompetencijų gerėjimo ateityje.

Kita vertus, pastebima, kad gerą kompiuterinį raštingumą dažniausiai patvirtina per ankstesnį tyrimą silpną kompiuterinį raštingumą deklaruavę respondentai. Apie penkiolika procentų potencialiai aktyvių Lietuvos gyventojų vis dar lieka už veiklos elektroninėje erdvėje ribų. Svarbu ir tai, kad tokių šalies gyventojų kompiuterinio raštingumo padidėjimas vienu procentu atitinka maždaug 25 000 naujų kompiuterių naudotojų, o tai – didelis skaičius.

Vertinant kompiuterinio raštingumo programos vykdymą, galima pabrėžti teigiamus rezultatus ir nemažą tam tikrų vykdomosios valdžios institucijų susidomėjimą gyventojų kompiuterinio raštingumo ugdymo problemomis. Tai rodo Europos Sąjungos remiamų to tipo projektų gausa.

Lietuvos Respublikos visuotinio kompiuterinio raštingumo standarte nurodytos dvi kompiuterinio raštingumo kompetencijos – bazinis ir minimalusis kompiuterinis raštingumas. Bazinis kompiuterinis raštingumas siejamas su „ECDL Start“ programos lygiu. Atitinkamai standarte suformuota bazinio kompiuterinio raštingumo mokymo programa, atitinkanti pirmą, antrą, trečią ir septintą modulius. ECDL fondas nebereikalauja griežtai laikytis konkrečių keturių modulių testavimą „ECDL Start“ lygiui – galima laisvai pasirinkti keturis iš septynių modulių. Kadangi Lietuvos standarte deklaruojama jo sąsaja su ECDL programa ir nurodyta, kad ECDL programos keitimai atitinka standarto pasikeitimus, naujai pertvarkyti ir pavirtinti standartą netikslinga, bet jį taikant galima naudotis papildomomis galimybėmis sudaryti mokymo programas. Į tai atsižvelgta rengiant naują pedagogų kompiuterinio raštingumo standarto redakciją.

Minimalusis kompiuterinis raštingumas atitinka e-Citizen programos turinį. Šia programa remiasi nemažai vykdomų kompiuterinio raštingumo projektų, kai siekiama apmokyti kuo daugiau piliečių, iki tol buvusių elektroninės erdvės užribyje.

Kasmetį kompiuterinio raštingumo situacijos vertinimą tikslinga tęsti ir ateityje, nes tik konkretūs vertinimo rezultatai gali būti sprendimų pagrindas įgyvendinant naujus informacinės visuomenės plėtros projektus.

2004 metais atliktas tyrimas buvo pirmas žingsnis vykdant Visuotinio kompiuterinio raštingumo programos įgyvendinimo priemonių plane numatytą priemonę „Vykdyti testinius Programos įgyvendinimo mokslinius tyrimus, kasmet atlikti tiriamąją vartotojų poreikių analizę“. Lyginant trejų metų tyrimus, galima pabrėžti:

- Nuolat daugėja ECDL sertifikatu savo kompiuterinį raštingumą patvirtinusių respondentų: 2004 m., 2005 m. ir 2006 m. atitinkamai 0,28%, 0,47%, 0,7% Lietuvos gyventojų.
- Daugėja gerą savo kompiuterinį raštingumą deklaruojančių respondentų: 2004 m., 2005 m. ir 2006 m. atitinkamai 45,63%, 48,56%, 49,92% potencialiai aktyvių šalies gyventojų. Gerą kompiuterinį raštingumą deklaruojančių gyventojų skaičius auga mažėjant silpną savo kompiuterinį raštingumą anksčiau deklaravusiųjų respondentų. Kompiuteriu dirbti nemokančių respondentų skaičius per trejus tyrimo metus beveik nepakito.
- Dirbantieji respondentai 2004, 2005 ir 2006 metais deklaruoja beveik vienodo lygio kompiuterinio raštingumo žinias.
- Mažėja dirbančiųjų respondentų dėmesys kompiuterinio raštingumo kursams: 51,27% 2004 metais, 46,41% 2005 metais, 38,18% 2006 metais. Aiški kompiuterinio raštingumo kursų poreikio mažėjimo tendencija besimokančiųjų respondentų grupei – 57,85% 2004 metais, 42,76% 2005 metais, 31,65% 2006 metais. Kasmet mažiau pabrėžiamas nemokamų kursų poreikis.
- Nuolat šiek tiek daugiau neaktyviųjų respondentų deklaruoja gerą savo kompiuterinį raštingumą: 6,82% 2004 metais, 10,37% 2005 metais, 13,64% 2006 metais. Mažėja kompiuteriu nemokančių dirbti neaktyviųjų respondentų skaičius: 56,08% 2004 metais, 50,0% 2005 metais, 49,43% 2006 metais.

Išvados

- Organizuojant įvairių lygių ir skirtingoms auditorijoms kompiuterinio raštingumo kursus, tikslinga juos daugiau susieti su baigiamuoju testavimu ECDL struktūroje. Tai užtikrins aukštesnį kursų lygį ir baigusieji turės galimybę realiai patvirtinti ir deklaruoti savo kompiuterinę kompetenciją.
- Būtina atkreipti elektronines viešąsias paslaugas realizuojančių valstybinių institucijų dėmesį į tai, kad net 50,98% visų kompiuteriu dirbti mokančių respondentų elektroninėmis paslaugomis visai nesinaudoja. Kuriant ir siūlant naujas elektronines paslaugas, reikia rūpintis

jų sklaida. Čia jau ne kompiuterinio raštingumo problema, o pačių elektroninių paslaugų patrauklumo/draugiškumo ir naudingumo problema.

- Kompiuterinio raštingumo reikalavimai pagaliau turėtų būti aiškiai įvardyti valstybės ir savivaldybių tarnautojų kvalifikaciniuose ir atestaciniuose reikalavimuose, kad neliktų valstybės tarnautojų, deklaruojančių, kad jų darbovietės kompiuteriniu raštingumu visai nesirūpina.
- Kasmetį tęstinį kompiuterinio raštingumo situacijos šalyje vertinimą tikslinga vykdyti ir ateityje, nes tik konkretūs vertinimo rezultatai gali būti sprendimų pagrindas įgyvendinant naujus informacinės visuomenės plėtros projektus.

LITERATŪRA

(Informacinė visuomenė, 2005) Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategija. Iš: *Kompiuterininkų dienos – 2005*. Vilnius: Žara. p. 320–333.

(Programa, 2006) Lietuvos Respublikos Vyriausybės Programa http://www.lrv.lt/14_vyr_dok/14_vyr_programa.pdf

(Raštingumas, 2005) R. Jasinevičius ir kt. Kompiuterinio raštingumo tyrimai ir ugdymo laimėjimai Lietuvoje. *Informacijos mokslai*. t. 34, p. 18–24.

(Programa, 2004) Visuotinio kompiuterinio raštingumo programa. Iš: *Kompiuterininkų dienos – 2005*. Vilnius: Žara, p. 315–318.

(Standartas, 2004) Visuotinio kompiuterinio raštingumo standartas.

http://www.ipc.lt/21z/apie/skelbiami_dok/Visuotinio%20kompiuterinio%20raštingumo%20standartas.doc

RESEARCHES OF COMPUTER LITERACY IN LITHUANIA

Alfредas Otas, Vytautas Petrauskas, Eugenijus Telešius

Summary

This article deals with the situation of the Information Society development in Lithuania. It reviews the researches of the general computer literacy in 2004–2006 in Lithuania. These researches reveal a rather high level of computer literacy among Lithuanian citizens. Approximately 50 percent of potentially active Lithuanian citizens who participated in the surveys claim

to have achieved a good level of computer literacy. The researches aimed at providing a representative and adequate assessment of the population in terms of statistically important characteristics. The tendencies are described and recommendations regarding computer literacy level improvement are presented.